Rytkönen Riikka 12.2.2025

OSA; Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 30.-31.1.2025; Neuvostoraportti; Sisäasiat

Kokous

Epävirallinen oikeus- ja sisäministerikokous 30.-31.1.2025

Sisäministerit keskustelivat muuttoliikkeen hallinnan uusista innovatiivisista ratkaisuista, joille on jäsenmaiden vahva tuki. EU:n muuttoliike- ja turvapaikkauudistus (pakti) on saatu hyväksyttyä, mutta paktin toimeenpanon lisäksi tarvitaan lisätoimia. Paluukeskusten perustaminen kolmansiin maihin, turvallisten kolmansien maiden konseptin kehittäminen, palautuspäätösten ehtojen laiminlyönnin sanktioiminen, säilöönottoa ja maahantulokieltoja koskevien säännösten tiukentaminen, vipuvarsien tehokkaampi ja yhtenäisempi käyttö, ulkorajojen vahvistaminen ja esimerkiksi virastojen laajempi hyödyntäminen saivat käytännössä yksimielisen tuen. Komissio antaa paluulainsäädäntöä koskevan ehdotuksensa maaliskuussa. Myös turvallisia kolmansia maita koskeva ehdotus on tarkoitus antaa paktissa määriteltyä kesäkuun määräaikaa nopeammin. Kolmantena työraiteena komissio nosti esiin EU:n kumppanuudet kolmansien maiden kanssa.

Sisäministerit keskustelivat myös EU:n sisäisen turvallisuuden haasteista ja jäsenmaiden odotuksista koskien EU:n uutta sisäisen turvallisuuden strategiaa. Keskustelussa tuotiin esiin, että tulevan strategian tulisi kyetä vastaamaan mitä moninaisempaan uhkaympäristöön. Samalla tunnistetaan, että uhat ovat entistä enemmän yhteydessä toisiinsa. Tarvitaan uudenlaista turvallisuusajattelua: ”security by design”, jonka mukaisesti turvallisuus tulee huomioida kaikessa EU:n politiikassa. Kolmansien maiden kanssa on tehtävä läheistä yhteistyötä rajatylittävien turvallisuusuhkien torjumiseksi. Samoin yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa tulee tiivistää. On myös tunnistettava, että uhkaympäristö muuttuu jatkuvasti ja on vähemmän ennustettava. Strategian tulee olla innovatiivinen ja riittävän joustava. Muutoksiin on kyettävä vastaamaan nopeasti.

Työlounaalla jatkettiin keskustelua EU:n kriisivarautumisesta presidentti Niinistön siviili- ja sotilaallista varautumista koskevan raportin pohjalta. Raportti sai keskustelussa laajasti tukea ja turvallisuus yhteiskunnan kivijalkana tuli esille monessa puheenvuorossa. Horisontaalisina asioina nousi esiin rahoituskysymykset ja EU:n ja jäsenvaltioiden välisen toimivaltajaon säilyttäminen. Valmisteilla oleviin kolmeen keskeiseen EU-strategiaan (puolustuksen valkoinen kirja, sisäisen turvallisuuden strategia ja varautumisunionistrategia) viitattiin ja tuotiin esille niiden yhteys.

1. Muuttoliikkeen hallinnan uudet innovatiiviset ratkaisut

Puheenjohtaja totesi muuttoliikepolitiikan olevan uudenlaisten haasteiden edessä. Kansainvälisoikeudellinen sääntelykehys on kehitetty toisen maailmansodan jälkeen hyvin toisenlaiseen maailmaan,

eikä se tarjoa ratkaisuja nykypäivän ongelmiin. Siirtolaisaseen käyttö EU-maita vastaan, ihmissalakuljetusilmiö ja toimimattomat palautukset haastavat Euroopan maita kehittämään innovatiivisia ratkaisuja. Puheenjohtaja viittasi toukokuussa komissiolle toimitettuun 15 maan yhteiskirjeeseen, ja totesi että tarvitaan yhteinen EU-tason lähestymistapa. Paluukeskukset, turvallisten kolmansien maiden konsepti ja toimivat kumppanuudet lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa ovat keskeisiä. EU:n tulee pysyä yhtenäisenä, jolloin sen asema on vahvempi. Puheenjohtaja totesi odottavansa komission ehdotuksia kokonaisuuteen liittyen.

Komissio totesi kyseessä olevan tärkeä keskustelu. Innovatiivisia ratkaisuja tarvitaan. Aihe on herkkä ja siihen liittyy poliittisten haasteiden lisäksi oikeudellisia haasteita, jotka vain alleviivaavat tämän keskustelun tärkeyttä. Vuosikymmenen jälkeen EU:lla on edes jonkinlainen työkalupakki, pakti, joka on hyvä asia, mutta paktin toimeenpanon lisäksi tarvitaan lisätoimia. Tulee kyetä vähentämään laitonta maahanmuuttoa ja tehostamaan paluita. Komissio muistuttaa, että näissä onnistuminen auttaa myös paktin toimeenpanossa. Yksi dramaattinen uusi haaste on siirtolaisaseen käyttö. Komissio on jo ottanut askeleita tähän vastaamiseksi. Joulukuinen tiedonanto pyrkii antamaan jäsenmaille liikkumatilaa. Näistä kansallisista toimista voidaan ammentaa EU-tason toimintamallien kehittämisessä, joiden tulee olla poikkeuksellisia ja tilapäisiä. Lisäksi komissio on tukenut Venäjän ja Valko-Venäjän maarajavaltioita EU-rahoituksella siirtolaisaseen käyttöön vastaamiseksi. Paluisiin ei saatu riittäviä ratkaisuja paktin yhteydessä. Komissio antaa niihin liittyen pian uusia aloitteita. Komissio tiedostaa tarpeen saada aikaan iso muutos paluissa, nykyinen palautusaste on riittämätön. Uuden EU-lainsäädännön tulee antaa käytännöllisiä ja uusia ratkaisumalleja paluiden aitoon tehostamiseen: voitaisiin esimerkiksi asettaa vaatimuksia palaajille ja seuraamuksia niille, jotka eivät niitä noudata. Säilöönottoa ja maahantulokieltoja tulee tarkastella. Esimerkiksi säilöönotolle tarvitaan tiukempia säännöksiä edelleen liikkumisen estämiseksi. Paluupäätösten vastavuoroinen tunnustaminen on tärkeää ja tähän liittyen komissio työstää tällä hetkellä esimerkiksi yhteistä lomakemallia, jonka komissio katsoo voivan vähentää byrokratiaa ja nopeuttaa prosesseja. Nämä toimet ovat itsessään tärkeitä, mutta ne ovat myös tärkeä signaali potentiaalisille tulijoille siitä, että eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä on tehokas ja toimii myös palautuksissa. Komissio tarkastelee myös paluukeskuskonseptia ja korostaa kuulevansa asiassa tarkkaan jäsenmaita samalla, kun se tunnistaa kokonaisuuteen liittyvät haasteet. On tärkeää, että EU:n lainsäädäntökehikko antaa jäsenmaille tarvittavaa liikkumatilaa. Turvallisiin kolmansiin maihin liittyen komissio toteaa, että pakti antaa joitain työkaluja, kuten esimerkiksi mahdollisuuden EU-tason luetteloihin turvallisista kolmansista maista. Myös osia maasta tai tiettyjä ihmisryhmiä voidaan tarkastella erikseen. Paktin asettama takaraja tälle tarkastelulle on kesäkuu 2025, mutta komissio aikoo toimia nopeammin ja antaa tätä koskevan ehdotuksen ehkä jo maaliskuussa. Kaksi keskeistä elementtiä ovat ns. yhteysvaatimus sekä valituksen lykkäävä vaikutus. Komissio tarkastelee, miten turvallisten kolmansien maiden listaus voisi tukea jäsenmaita palautusten tosiasiallisessa toimeenpanossa. Mitä tulee EU:n kumppanuuksiin kolmansien maiden kanssa, komissio korostaa niiden tärkeyttä. Palautusten ja takaisinoton toimivuudessa keskeistä on EU:n yhtenäisyys. Kahdenvälisten suhteiden tulisi vahvistaa EU:n toimintalinjaa, eikä heikentää sitä. Viisumipolitiikka on keskeinen osa tätä ja siinä on tilaa tehdä enemmän. Laillisten väylien kehittäminen on myös tärkeää ja tässä esimerkiksi osaamiskumppanuudet ovat hyvä työkalu. Kumppanuuksien tulee olla molemmin puolin hyödyllisiä. Tunisia ja Egypti ovat hyviä esimerkkejä.

Euroopan parlamentti/LIBE-valiokunta totesi pitävänsä myönteisenä tulevaisuuteen katsovia keskusteluja. Paktineuvottelut olivat vaikeat. LIBE-komitealla on erillinen ryhmä paktin toimeenpanon seurantaan. Paktin toimeenpano on EP:n kärkiprioriteetteja ja se on sitoutunut yhteistyöhön jäsenmaiden ja komission kanssa. Paktineuvotteluissa tiettyjä osuuksia ei saatu suljettua, joista avoinna olevista kysymyksistä yksi esimerkki on komissaarinkin viittaamat EU:n luettelot turvallisista kolmansista maista ja siihen liittyvästä konseptista. Nämä ovat EP:n näkökulmasta erittäin tärkeitä ja EP pitää myönteisenä, että komissio voi edetä tässä jopa vaadittua nopeammin. EP korostaa kuitenkin empiirisen datan hyödyntämistä. Turvapaikkamenettelydirektiivi antaa jo suuntaviivoja tähän keskusteluun. Mitä tulee paluisiin, EP odottaa myös siitä komission esitystä maaliskuussa. EP kannustaa komissiota hyödyntämään paktin tarjoamia mahdollisuuksia. Paluukeskusten osalta tulee olla selkeät suojamekanismit ja myös järjestelyn tarkat kustannukset tulisi olla tiedossa. EP olettaa, että komissio pitää EP:n informoituna. EP on ottanut tiedoksi komission joulukuisen tiedonannon siirtolaisaseesta. LIBE-komitea on käynyt keskusteluja jäsenmaiden ja komission kanssa. Viimeisin näistä oli keskustelu Suomen viranomaisten kanssa tammikuussa. Siirtolaisaseen käyttäminen on uusi konsepti, joka menee

nykyisen muuttoliikekehyksen yli. EP seuraa tätä keskustelua erittäin tarkasti.

Käydyssä keskustelussa muuttoliikkeen hallinnan innovatiivisille ratkaisuille oli jäsenmaiden vahva tuki: paluukeskusten perustaminen kolmansiin maihin, turvallisten kolmansien maiden konseptin kehittäminen, ml. yhteysvaatimuksen poistaminen, palautuspäätösten ehtojen laiminlyönnin sanktioiminen, säilöönottoa ja maahantulokieltoja koskevien säännösten tiukentaminen, vipuvarsien tehokkaampi ja yhtenäisempi käyttö, ulkorajojen vahvistaminen ja esimerkiksi virastojen laajempi hyödyntäminen saivat käytännössä yksimielisen tuen jäsenmailta. Yksituumaisuutta löytyy myös turvallisuusuhkaa aiheuttavien henkilöiden maasta poistamiseksi, ihmissalakuljetuksen torjumiseksi sekä kaikkien vipuvarsien käyttämiseksi kumppanuuksissa. Siirtolaisaseen torjunnassa tulee pysyä yhtenäisenä: komission joulukuista tiedonantoa ja sen tarjoamaa rahoitustukea kiiteltiin. Muutamissa puheenvuoroissa korostettiin myös paktin toimeenpanoa ja sitä, että innovatiivisten ratkaisujen tulee olla keskeinen osa paktin toimeenpanoa - näitä ei voida kokonaan erottaa toisistaan. Osa korosti EU-rahoituksen tarvetta. Näkemyseroja oli tulevan paluulainsäädännön harmonisointiin liittyen. Osa myös korosti jäsenmaille jätettävää liikkumavaraa ja kahdenvälisiä suhteita, kun taas osa painotti komission tavoin EU:n yhtenäisyyden merkitystä paluiden ja takaisinoton tehokkuuden parantamisessa.

Suomi totesi, että tarvitaan tehokkaammat paluut mahdollistavaa EU-lainsäädäntöä, kiitos uudelle komissiolle asian priorisoimisesta. Harmonisaation lisäksi tarvitaan myös joustavuutta kansallisille ratkaisuille. Uudessa lainsäädännössä tarvitaan paradigman muutos, palaajien velvollisuuksien on oltava keskiössä. Turvallisuusuhkaa aiheuttavien palautuksia pitää pystyä tehostamaan. Palautuskeskusten mahdollisuuksia on syytä tarkastella aktiivisesti. On kehitettävä mahdollisuuksia toteuttaa turvapaikkaprosessi ja kansainvälisen suojelun tarjoaminen turvallisissa kolmansissa maissa. Yhteysvaatimus tulee poistaa. Vahvat ulkorajat on Suomen prioriteetti. Tarvitaan EU-tason kattavia ratkaisuja siirtolaisasetta vastaan. Myös EU:n virastojen kyvykkyyksiä on hyödynnettävä, ja tehostettava esimerkiksi tiedonvaihtoa EUROPOLin ja kolmansien maiden välillä. Jäsenvaltioiden tulisi voida poiketa väliaikaisesti EU-lainsäädännöstä suojellakseen suvereniteettiaan ja kansallista turvallisuuttaan. Uuden EU:n monivuotisen rahoituskehyksen rahoitusta tulee voida kohdentaa kokonaisturvallisuutta ja EU:n ulkorajoja vahvistaviin toimiin. Suomen itäraja on myös EU:n ulkoraja. Kolmansien maiden kanssa on luotava kokonaisvaltaisia kumppanuuksia, mukaan lukien turvallisia paikkoja koskevat järjestelyt. On tuettava mm. rajavalvonnan vahvistamista, ihmiskaupan estämistä sekä paikallisten elinolosuhteiden ja maan oman lainsäädännön kehittämistä. Takaisinottojärjestelyt ovat avainasemassa kolmansien maiden kanssa. EU:n on neuvoteltava sitovia sopimuksia.

Euroopan ulkosuhdehallinto, Frontex ja EU:n turvapaikkavirasto korostivat puheenvuoroissaan erityisesti kolmansien maiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja kertoivat jäsenmaille antamastaan tuesta.

Komissio kiitti rakentavasta keskustelusta ja totesi tunnistavansa heti kolme työraidetta: 1) paluita koskevan sääntelykehyksen uudistaminen ennen maaliskuun Eurooppa-neuvostoa; 2) komissio etenee käytännönläheisesti turvallisten kolmansien maiden konseptin tarkastelussa ja antaa ehdotuksen luettelosta kesäkuun määräaikaa nopeammin; 3) kumppanuuksien merkitys palautuksissa.

Puheenjohtaja veti keskustelun yhteen toteamalla, että jatkotoimia tarvitaan. Kolmansien maiden kanssa tulee tehdä yhteistyötä palautuksissa ja takaisinotossa, ja tulee hyödyntää eri politiikkasektoreita. Työtasolla tullaan keskustelemaan turvallisten kolmansien maiden konseptista ja myös paluukeskuksista.

2. EU:n sisäisen turvallisuuden nykyiset haasteet ja uhat – kohti uutta EU:n sisäisen turvallisuuden strategiaa

Sisäministerit keskustelivat myös EU:n sisäisen turvallisuuden haasteista ja jäsenmaiden odotuksista koskien valmisteilla olevaa EU:n uutta sisäisen turvallisuuden strategiaa. Puheenjohtaja totesi sisäisen ja ulkoisen ulottuvuuden olevan aina vain tiiviimmin yhteydessä toisiinsa. Uhat kehittyvät nopeasti ja enää ei voida toimia reaktiivisesti, vaan tulee kyetä ennakoimaan.

Komissio totesi, että unionin haasteet ovat monimutkaisia ja toisiinsa linkittyneitä. Ne ovat myös

kansainvälisiä. Siksi turvallisuutta tulee lähestyä entistä integroituneemmin. Tulee ajatella entistä enemmän myös esimerkiksi energiaa, kriittistä infrastruktuuria jne. Tulevan sisäisen turvallisuuden strategian tulee olla kokonaisvaltainen ja kattaa kaikki uhat niin fyysisessä kuin kybermaailmassa. Sen tulee kattaa sisäinen ja ulkoinen ulottuvuus, ml. rajaturvallisuus. Tarkoitus on ottaa kaikki relevantit toimijat mukaan koko yhteiskunnan kattavan näkökulman mukaisesti. Tulee varmistaa lainvalvontaviranomaisten laillinen pääsy tietoon. Tarkoitus on myös vahventaa virastoja, kuten Europolia ja Frontexia. Strategian osana annetaan myös erilliset toimintasuunnitelmat koskien huumeiden salakuljetusta sekä terrorismin ja väkivaltaisen ekstremismin torjuntaa. Strategiassa on linkkejä myös YUTP-puolelle ja se pyrkiikin vastamaan sektorirajat ylittäviin uhkiin, kuten hybridiuhat, sabotaasi, vakoilu ja välineellistäminen.

EP/LIBE-valiokunta korosti tarvetta löytää tasapaino rikollisuuden torjunnan ja perusoikeuksien suojelun välillä. EU:lla on paljon virastoja ja EP on tunnistanut toiveet niiden muuttamiseksi entistä operatiivisemmiksi, mutta korostaa, että näiden toimien tulisi perustua vankkoihin vaikutusarviointeihin. EP seuraa myös tarkkaan lainvalvontaviranomaisten tietoon pääsyä tarkastelevan korkean tason ryhmän työtä. Konkreettisista uhkista EP nosti esiin ihmissalakuljetuksen sekä radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin torjunnan.

Käydyssä keskustelussa tuotiin esiin, että tulevan sisäisen turvallisuuden strategian tulisi kyetä vastaamaan mitä moninaisempaan uhkaympäristöön. Järjestäytynyt rikollisuus, terrorismi, laittomat aseet ja huumeet, kyberuhat, hybridiuhat, ml. sabotaasi ja välineellistäminen sekä kriittistä infrastruktuuria koskevat uhat, korruptio, disinformaatio jne. kaikki haastavat Euroopan sisäistä turvallisuutta. Samalla tunnistetaan, että uhat ovat entistä enemmän yhteydessä toisiinsa. Kyberulottuvuus on mukana lähes kaikessa rikollisuudessa, mutta myös esimerkiksi lähialueiden konfliktit vaikuttavat rikollisuuden kehittymiseen. Tarvitaan uudenlaista turvallisuusajattelua: ”security by design”, jonka mukaisesti turvallisuus tulee huomioida kaikessa EU:n politiikassa. Turvallisuusvaikutukset tulee arvioida lainsäädäntöaloitteiden yhteydessä samoin kuin arvioidaan esimerkiksi niiden ympäristövaikutuksia. Lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä on parannettava ja varmistettava riittävät työkalut ja pääsy tarvittavaan tietoon rikosten torjumiseksi. Verkkoalustojen vastuuta on lisättävä. Rikolliset kaivavat maata demokraattisten instituutioidemme alta ja on huomattava, että samalla asialla on myös valtiollisia toimijoita. Rikollisia rahavirtoja on pystyttävä seuraamaan ja tarvittaessa pysäyttämään. Europolille tulee antaa enemmän resursseja ja turvallisuuden on näyttävä myös tulevassa monivuotisessa rahoituskehyksessä. Kolmansien maiden kanssa on tehtävä läheistä yhteistyötä rajatylittävien turvallisuusuhkien torjumiseksi. Samoin yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa tulee tiivistää, kuten esimerkiksi satamaallianssissa on tehty. On myös tunnistettava, että uhkaympäristö muuttuu jatkuvasti ja on vähemmän ennustettava. Strategian tulee olla innovatiivinen ja riittävän joustava. Muutoksiin on kyettävä vastaamaan nopeasti.

Suomi totesi, että tarvitaan kokonaisvaltainen ja horisontaalinen näkökulma turvallisuuteen, jossa kolme keskeistä strategiaa tulee huomioida. Sisäinen turvallisuus on otettava horisontaalisesti sisään kaikkeen EU-säädösvalmisteluun ja -kumppanuuksiin kolmansien maiden kanssa. Järjestäytynyt ja rajat ylittävä rikollisuus, terrorismi ja väkivaltainen ekstremismi ovat ns. perinteisiä uhkia ja strategian on vastattava niihin. Tulee huomioida myös erilaiset hybridiuhat ja sen kohteet, kuten demokraattinen järjestyksemme ja kriittinen infrastruktuuri. Keskeistä on myös verkkomaailma ja sosiaalinen media: ulkomainen vaikuttaminen, disinformaatio, lapsiin kohdistuva seksuaaliväkivalta ja kaikenlainen rikollinen toiminta verkossa. Lainvalvontaviranomaisille on taattava pääsy tietoon verkkomaailmassa ja tarvittaessa myös salattuun sisältöön. On huomionarvoista, että lainvalvontaviranomaiset ja muut siviiliviranomaiset ovat pääsääntöisesti ensivastetoimijoita myös hybridiuhkiin vastatessa. Lainvalvontaviranomaisilla oltava tieto ja kyky vastata hybridiuhkiin rajat ylittävissä tilanteissa ja tässä olennaista on koulutus ja EU-tason harjoitukset. Ns. ’follow-the-money’ -periaatetta tulee vahvistaa: lainvalvontaviranomaisilla tulee olla mahdollisuus seurata ja tarvittaessa pysäyttää rajojen yli yhä nopeammin liikkuva rahaliikenne. Strategiassa on huomioitava myös siirtolaisase, jota vihamieliset valtiot käyttävät vaikuttaakseen ja painostaakseen EU-valtioita. Jäsenvaltioiden on voitava poiketa väliaikaisesti EU:n lainsäädännöstä siirtolaisaseen käytön estämiseksi ja torjumiseksi. Tärkeää on myös EU:n kapasiteetin vahvistaminen vedenalaisen kriittisen infran suojaamiseksi ja vahinkojen korjaamiseksi, ml. yhteinen EU-tason riskianalyysi valvontatoimien tehokkaaksi kohdentamiseksi ja tiedon jakamiseksi. EU:n tulee huomioida muuttunut turvallisuusympäristö ja sen omat sisäisen turvallisuuden tarpeet nykyistä

paremmin myös yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Tämän sisäisen ulottuvuuden ja EU:n omien intressien tulee näkyä voimakkaammin esimerkiksi EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioissa. Sisäisen turvallisuuden strategiassa tulee myös huomioida ajankohtainen esimerkki merenalaisesta kriittisestä infrastruktuurista ja sen suojaamisesta. Suomen tapauksessa viranomaisten operatiivinen onnistuminen perustui tiettyjen onnistumisen edellytysten täyttymiseen. Valvontatoimien tehostamiseksi tulisi toimivaltaisilla viranomaisilla olla tarvittavat tiedot relevanteilta viranomaisilta ja kansainvälisiltä kumppaneilta. Tässä keskeistä on tunnistettu meritilannekuva, sen jakaminen ja eurooppalaisten rakenteiden huomioiminen, kuten esimerkiksi merialuevalvonnan yhteinen tietojenvaihtoympäristö (CISE). EU:n yhteisten suorituskykyjen kehittäminen ja hyödyntäminen läsnäolon ja reaktiokyvyn parantamiseksi on tärkeää. Tukena voisi olla esimerkiksi EU-virastojen yhdessä jäsenvaltioiden kanssa järjestämät monialaiset merioperaatiot ja miehittämättömät ilma-alukset. Rajat ylittävän harjoitustoiminnan merkitys on suuri. Jäsenvaltioiden kansallinen varautuminen ml. suorituskykyjen valmius, ja eri viranomaisten toiminnan yhteensovitus operatiivisesti ja toimivallan osalta on keskeistä. Venäjän ns. varjolaivaston kuriin saamiseksi on löydettävä yhteiset keinot. Suomi toimii aktiivisesti Itämeren muiden rantavaltioiden kanssa ja EU:ssa, Natossa ja kansainvälisessä merenkulkujärjestössä IMO:ssa varjolaivaston toiminnan rajoittamiseksi entisestään. Merioikeusyleissopimus antaa rantavaltiolle vain rajoitetun toimivallan talousvyöhykkeellään. Merioikeusyleissopimuksen sallimissa puitteissa tulee pyrkiä parantamaan viranomaisten toimintamahdollisuuksia tilanteessa, jossa kriittistä infrastruktuuria aluemeren ulkopuolella vaurioitetaan.

Euroopan ulkosuhdehallinto, EU:n terrorismintorjunnan koordinaattori, Europol, EU:n lainvalvontakoulutusvirasto Cepol ja EU:n tietohallintovirasto eu-LISA kuvasivat keskeisiä sisäisen turvallisuuden uhkia ja tarvittavia toimia oman toimintansa näkökulmasta. Lisäksi esiin nousi erityisesti turvallisuusympäristön nopea kehittyminen ja vaikea ennustettavuus, sekä ulkoisen ympäristön linkittyminen sisäiseen turvallisuuteen vahvemmin kuin koskaan.

Komissio totesi lopuksi odottavansa yhteistyötä jäsenmaiden kanssa. Strategia on alkulaukaus ja työ jatkuu vuosia. Kokonaisvaltaisuus on oikea lähestymistapa.

Puheenjohtaja totesi yhteenvetona, että uhat, joita sisäministerit nykyään käsittelevät, ovat moninaisia. Hyvä keskustelu, josta komissio saa paljon syötteitä strategian valmisteluun. Turvallisuus tulee nähdä osana eri politiikkalohkoja.

***

Työlounas: Niinistön raportti “Turvassa yhdessä – Euroopan siviili- ja sotilaallisen valmiuden vahvistaminen” - sisäasioiden sektorin panos valmiuksien rakentamiseen

Työlounaalla jatkettiin keskustelua EU:n kriisivarautumisesta presidentti Niinistön siviili- ja sotilaallista varautumista koskevan raportin pohjalta. Presidentti Niinistö esitteli aluksi videoyhteydellä raportin pääkohdat. Ministerit keskustelivat konkreettisista toimista, joilla EU:n varautumista ja kriisinkestävyyttä voidaan rakentaa sisäasioiden sektorilla.

Komissio kertoi varautumisunionistrategian olevan valmisteilla. Strategia täydentää tulevaa sisäisen turvallisuuden strategiaa. Erilaisia kriisejä on jatkuvasti, on oltava valmiina kaikki uhat kattavaan lähestymistapaan. Olennaista on myös oppia toisiltamme. Siviili-sotilaallinen yhteistyö on otettava huomioon tulevassa strategiassa, kansalaisten on myös oltava strategiassa keskiössä. Varautumisasiat tulee valtavirtaistaa. Se on myös osa kilpailukykyämme. EU ei tarvitse lisää toimivaltaa varautumisasioissa.

Niinistön raportti sai keskustelussa laajasti tukea. Turvallisuus yhteiskunnan kivijalkana tuli monessa puheenvuorossa esille. Keskustelussa mainittiin kaikki uhat kattava lähestymistapa ja 360 astetta -näkökulma. Valmisteilla oleviin kolmeen keskeiseen EU-strategiaan (puolustuksen valkoinen kirja, sisäisen turvallisuuden strategia ja varautumisunionistrategia) viitattiin ja tuotiin esille niiden yhteys. Yhteiskunnan laaja osallistaminen (siviili, sotilas, kansalaiset, yritykset) sai tukea. EU-NATO-yhteistyö on tärkeää. Toimivaltaa EU:n ja jäsenvaltioiden välillä ei tule siirtää. EU:n hätäavun koordinaatiokeskus ERCC toimii hyvin, sitä tulee kehittää, muttei rikkoa. Moni nosti esille väestön varoittamista

koskevan EU:n yhteisen hälytysjärjestelmän kehittämisen. Myös rahoituskysymykset mainittiin.

Suomi totesi, että ei ole yllätys, että se jakaa Niinistön raportin maailmankuvan: jos ei ole turvallisuutta, ei ole mitään muutakaan. Niinistön raportti toimeenpannaan keskeisesti kolmen strategiapaperin kautta: varautumisunionistrategia, puolustuksen valkoinen kirja ja sisäisen turvallisuuden strategia. Strategioita tulee valmistella koordinoidusti. Raja-, poliisi- ja pelastusviranomaiset ovat ensivastetoimijoita oli kyse sitten kriittistä infraamme koskevista uhkista, siirtolaisuuden käyttämisestä aseena, järjestäytyneestä rikollisuudesta tai Euroopassa nähdyistä sabotaaseista. Samoin vastuullamme on ensivaste luonnonkatastrofeihin. Niinistö tai komissio ei ehdota toimivallan siirtoja. Kansallinen turvallisuus tulee säilyä jäsenvaltioiden omassa toimivallassa ja harkinnassa. Niinistö muistuttaa, että turvallisuuden aukot on kerta kaikkiaan vain tilkittävä. Tämä edellyttää paitsi kansallisia toimia, myös tiivistyvää EU-yhteistyötä. Sisäministereillä täytyy löytyä jatkossakin aikaa keskustella turvallisuusympäristön muutoksen vaikutuksista.

Komissio kiitti keskustelusta ja totesi saaneensa hyviä ajatuksia jatkotyöstettäväksi. Rahoitusta tulee pohtia. EU:n laajuinen hälytysjärjestelmä tuli keskustelussa esille. Galileon soveltamisalaa voisi harkita laajennettavaksi. Tarkoituksena ei olisi korvata kansallisia hälytysjärjestelmiä, vaan täydentää niitä. ERCC:tä tulee kehittää, jotta se voisi paremmin tukea jäsenvaltioita.

Puheenjohtaja päätti keskustelun toteamalla, että varautumisen tulee olla yksi EU:n prioriteeteista. Asia on korkealla puheenjohtajan agendalla. On tärkeää huomata, että turvallisuutta ei voi rakentaa siiloissa.

Suomen edustajat
Valtiosihteeri Antti Salminen, SM ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Puheenjohtajan keskusteluasiakirjat

Liitteet

Viite